

RAPORTUL PRIVIND ACTIVITATEA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI ÎN ANUL 2023

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.24.2-73.02>

Dr. hab. **Liliana CONDRATICOVA**

Secretar științific general al Academiei de Științe a Moldovei

În conformitate cu prevederile art. 64 lit. 1) al Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat) și cu pct. 7 din Statutul Academiei de Științe a Moldovei, aprobat de Adunarea Generală a AȘM prin Hotărârea nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările și completările ulterioare), în cadrul Sesiunii a XV-a a Adunării Generale a AȘM din 15 mai 2024 a fost audiat *Raportul privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2023*, prezentat de dr. hab. Liliana CONDRATICOVA, secretar științific general al AȘM.

Academia de Științe a Moldovei își desfășoară activitatea în conformitate cu Constituția Republicii Moldova, Codul cu privire la știință și inovare nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat), Statutul Academiei de Științe, aprobat în redacție nouă prin Hotărârea Adunării Generale a AȘM nr. 1/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările și completările ulterioare), alte acte normative și tratate internaționale la care Republica Moldova a aderat.

Cu referire la măsurile organizatorice de activitate a AȘM în anul 2023, menționăm că în perioada martie-august 2023, s-a desfășurat concursul de alegere a 45 de cercetători științifici în calitate de membri în cele trei Secții de Științe ale AȘM: câte 15 doctori habilitați și doctori în științe pentru fiecare Secție de Științe [1]. Prima Adunare Generală a AȘM cu participarea celor 45 de membri aleși a avut loc pe 6 septembrie 2023 [2].

În temeiul prevederilor art. 68 alin. (4) lit. b), art. 69 alin. (1) din Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004 (republicat) și conform subpunctului (2) punctul 29 și punctelor 33-45 din Statutul AȘM, adoptat prin Hotărârea Adunării Generale a AȘM nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările ulterioare) a demarat alegerea Președintelui AȘM, fiind declarată funcția vacantă [3]. În conformitate cu prevederile art. 68 alin. (4) lit. b) și art. 69 alin. (1) ale Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15.07.2004 (republicat), punctelor 35-45 ale Statutului Academiei de Științe a Moldovei, aprobat prin Hotărârea Adunării

Generale a AȘM nr. I/2 din 24.01.2019 (cu modificările și completările ulterioare) și în conformitate cu rezultatele votării secrete, Adunarea Generală a AȘM din 17 noiembrie 2023 a ales în funcția de președinte al Academiei de Științe pe academicianul Ion Tighineanu [4, pp. 9-10].

La data de 21 decembrie 2023, Adunarea Generală a Secției de științe exacte și ingineresti a ales-o pe m. c. Svetlana Cojocararu în funcția de conducător al Secției de științe exacte și ingineresti, vicepreședinte al AȘM [5].

Avizarea proiectelor și actelor legislative. În conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare din 2004 (republicat), Academia de Științe exercită rolul de consultant strategic al Guvernului, supunând procesului de avizare proiectele de acte legislative ce se referă la domeniile cercetării și inovării. Au fost elaborate/redactate propunerea de modificare și completare suplimentară a proiectului pentru modificarea Codului cu privire la știință și inovare nr. 259 din 15 iulie 2004 (republicat); proiectul Codului funciar; proiectul Metodologiei privind organizarea Monitoringului Calității Solului din Republica Moldova; avizarea repetată a Codului Funciar; proiectul de lege pentru denunțarea statutului Institutului Unificat de Cercetări Nucleare; proiectul Hotărârii Guvernului pentru modificarea HG nr. 558/2011 prin introducerea anexei nr. 19 „Regulamentul privind măsurile de prevenire a introducerii și a răspândirii în Republica Moldova a *Xylella fastidiosa* (Wells *et al.*); proiectul HG pentru aprobarea Planului național de acțiuni privind diminuarea riscurilor asociate utilizării produselor de uz fitosanitar pentru anii 2023–2027; proiectul HG cu privire la crearea Agenției Naționale pentru îmbunătățiri Funciare; proiectul Instrucțiunii Metodologiei privind studiul de fezabilitate pentru executarea lucrărilor de prevenire și combatere a eroziunii solurilor; proiectul de lege privind introducerea pe piață a produselor fitosanitare; proiectul legii Vânătoriei și a protecției fondului cinegetic (inițiativă legislativă); proiectul HG pentru aprobarea Programului de lucrări statistice pentru anul 2024; proiectul

HG pentru modificarea HG nr. 1254 din 10.11.2008 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la mărcile poștale, efectele poștale și ștampilele poștale speciale ale Republicii Moldova; proiectul HG cu privire la reorganizarea unor instituții din domeniul cercetării și inovării din sectorul agroalimentar; proiectul HG pentru modificarea HG nr. 950 din 25.11.2013 privind aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane și rurale; proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 10 din 26.02.2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile; proiectul HG cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare instituțională a organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării; proiectul HG pentru aprobarea Planului general de gestionare a crizelor în domeniul siguranței produselor alimentare; proiectul HG pentru modificarea HG nr. 779 din 04.10.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la planificarea gestionării secetei; proiectul de lege privind măsurile de protecție împotriva organismelor dăunătoare plantelor; proiectul HG pentru aprobarea Regulamentului privind producerea și comercializarea materialului de reproducere a plantelor din material eterogen ecologic provenit de la anumite genuri sau specii; proiectul de lege cu privire la denumirile geografice; avizare repetată a Programului National în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2024–2027 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia; proiectul Legii privind politica în domeniul pescuitului și acvaculturii ș.a.

Audierile publice pe probleme de interes național sunt organizate de către Secțiile de științe ale AȘM în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15 iulie 2004 (republicat). În anul 2023, audierile publice ale rezultatelor proiectelor științifice de cercetare au avut loc în conformitate cu *Instrucțiunea cu privire la audierea publică a rezultatelor din cadrul proiectelor de cercetare și inovare*, aprobată de ANCD în coordonare cu AȘM, precum și cu criteriile de evaluare a rapoartelor științifice privind implementarea proiectelor de cercetare. Rezumatele rapoartelor științifice, precum și avizele consultative ale Secțiilor de științe au fost publicate pe pagina web a AȘM. Pentru directorii de proiecte a fost actualizat modelul de prezentare a rezultatelor obținute, iar pentru experți a fost actualizată Fișa de evaluare. În anul 2023 au fost organizate audierile publice a 7 proiecte de inovare și transfer tehnologic desfășurate în anii 2021–2022 [6]; 7 proiecte finalizate în anul 2022; 3 proiecte bi- și multilaterale [7]. Proiectele de inovare și transfer tehnologic au fost examinate în ședințele comisiei mixte a AȘM și ANCD, instituite

prin Hotărârea Prezidiului AȘM în cadrul AȘM, în comun cu ANCD [8].

Raportul asupra stării științei. În conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare și ale Statutului AȘM, Academia de Științe elaborează *Raportul asupra stării științei*, care reflectă politicile elaborate și modul de implementare a acestora la nivel național. AȘM este responsabilă de evaluarea calității, valorii teoretice și aplicative a rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectelor naționale și internaționale cu finanțare de la bugetul de stat.

În 2023, AȘM a elaborat *Raportul asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2022*, care a fost audiat și aprobat la Adunarea Generală din 6 septembrie 2023 [9]. De asemenea, în ședința Adunării Generale a AȘM din 6 septembrie 2023 a fost aprobat *Raportul de activitate al Academiei de Științe în anul 2022* [10, pp. 31-43].

Raportul asupra stării științei din Republica Moldova elaborat în anul 2024 a reflectat realizările obținute în anul 2023 și dinamica dezvoltării științei. În perioada 12 februarie – 6 martie 2024 au fost audiate 166 de rapoarte științifice Programe de Stat anuale; 166 de rapoarte științifice finale Programe de Stat; 7 proiecte de tipul Știința Deschisă; 17 proiecte bi- și multilaterale; 7 proiecte de inovare și transfer tehnologic, rezultatele cărora au stat la baza *Raportului asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2023* [11]. În raport au fost reliefate problemele principale din domeniu, oferite date și informații necesare pentru eficientizarea colaborării între știință, stat, economie, societate, educație în așa fel, încât știința autohtonă să poată răspunde provocărilor actuale și viitoare pentru a deveni competitivă și a se dezvolta în beneficiul societății.

Organul reprezentativ și suprem al AȘM este **Adunarea Generală**. La finele anului 2023, Adunarea Generală era compusă din 119 membri: 37 de academicieni (Secția de științe ale vieții – 15, Secția de științe exacte și inginerești – 13, Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte – 9); 37 de membri corespondenți (Secția de științe ale vieții – 15, Secția de științe exacte și inginerești – 11, Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte – 11), 45 de membri desemnați, câte 15 în fiecare Secție de științe. Trebuie menționat faptul că 45 de cercetători științifici au fost aleși membri ai Secțiilor de științe urmare a concursului în baza Regulamentului privind alegerea cercetătorilor științifici în calitate de membri ai Secțiilor de științe ale Academiei de Științe a Moldovei. De asemenea, Adunarea Generală a fost completată cu 19 membri corespondenți, aleși la Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți din 10 martie 2023.

În anul 2023, membrii Adunării Generale s-au reunit în cadrul a trei sesiuni: 22 martie 2023, sesiunea a XI-a, având pe agendă chestiunile *Cu privire la audierea și aprobarea rapoartelor privind activitatea Secțiilor de Științe ale AȘM în anul 2022* (raportori conducătorii Secțiilor de Științe ale AȘM, vicepreședinți ai AȘM) [12] și *Cu privire la înaintarea dosarului de includere a sediului Academiei de Științe a Moldovei în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat* [13]; 6 septembrie 2023, sesiunea a XII-a, a examinat chestiunile *Cu privire la audierea și aprobarea Raportului asupra stării științei în Republica Moldova în anul 2022* [14] și *Cu privire la audierea Raportului de activitate a Academiei de Științe a Moldovei în anul 2022* [15]; sesiunea a XIII-a din 17 noiembrie 2023 a avut pe agenda chestiunea *Cu privire la alegerea președintelui AȘM* [16].

Adunarea membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM este formată din membrii titulari și membrii corespondenți ai celor trei Secții de Științe. Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM, sesiunea a V-a, a avut loc pe 10 martie 2023, având pe ordinea de zi *Alegerea membrilor corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei* [17]. Precizăm că concursul de alegere a membrilor corespondenți ai AȘM la locurile vacante a demarat pe 12 decembrie 2022 și a finalizat pe 10 martie 2023. În conformitate cu votul secret, au fost aleși 19 membri corespondenți: Emil Ceban, dr. hab., profilul *Medicină generală*; Dumitru Sofroni, dr. hab., profilul *Medicină generală*; Svetlana Șciuca, dr. hab., profilul *Pediatrică*; Valeriu Fala, dr. hab., profilul *Stomatologie*; Galina Lupașcu, dr. hab., profilul *Biologie vegetală*; Tudor Cozari, dr. hab., profilul *Biologia omului și animalelor*; Laurenția Ungureanu, dr. hab., profilul *Ecologie și Protecția mediului*; Boris Boincean, dr. hab., profilul *Agronomie*; Rodica Sturza, dr. hab., profilul *Siguranța alimentelor*; Mihail Popa, dr. hab., profilul *Matematică pură*; Dmitrii Lozovanu, dr. hab., profilul *Matematică aplicată*; Veaceslav Ursachi, dr. hab., profilul *Fizica sistemelor macroscopice*; Fliur Macaev, dr. hab., profilul *Chimie organică*; Nikon Ungur, dr. hab., profilul *Chimie organică*; Nicolae Țâu, dr. hab., profilul *Economie, Bussines și Administrare*; Ion Gagim, dr. hab., profilul *Pedagogie generală*; Victor Juc, dr. hab., profilul *Relații internaționale*; Gheorghe Cojocar, dr. hab., profilul *Istorie*; Valeriu Matei, scriitor, profilul *Literatură*.

La 10 martie 2023, au fost aleși patru membri de onoare ai Academiei de Științe a Moldovei: prof. Hiroshi Amano, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (2014); prof. Ashok Vaseashta, director al Institutului Internațional de Apă Curată din Virginia, SUA; acad.

Gheorghe Păun, membru titular al Academiei Române, înaintați de Secția de științe exacte și ingineresti; prof. Ioan Jelev, membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești” din România, înaintat de Secția de științe ale vieții [18].

Organul executiv al Academiei de Științe a Moldovei – **Prezidiul AȘM** – constituit în anul 2019, a activat pe parcursul anului 2023 în următoarea componență: președinte al AȘM acad. Ion Tighineanu, vicepreședinte m. c. Svetlana Cojocar, conducător al Secției de științe exacte și ingineresti; vicepreședinte acad. Boris Gaina, conducător al Secției de științe ale vieții; vicepreședinte m. c. Victor Moraru, conducător al Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte; secretar științific general dr. hab. Liliana Condricova. Pe parcursul anului 2023 a fost asigurat procesul organizatoric a 40 de ședințe ale Prezidiului AȘM, la care au fost abordate cca 200 de subiecte și aprobate peste 300 de hotărâri. Rapoartele de activitate în anul 2023 ale Secțiilor Aparatului Administrativ al Prezidiului AȘM și ale Secției Teritoriale Nord (cu sediul la Bălți), care au stat la baza raportului de activitate al AȘM în anul 2023, au fost audiate și aprobate în ședința Prezidiului din 13 februarie 2024. La sesiunea a XIV-a a Adunării Generale a AȘM din 12 martie 2024 au fost audiate și aprobate Rapoartele de activitate ale Secțiilor de științe ale AȘM [19], care au fost incluse în *Raportul de activitate al AȘM în anul 2023* [20].

Concursul Premiilor Academiei de Științe a Moldovei pentru realizări științifice valoroase, ediția 2023, a fost inițiat prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 149 din 14 iulie 2023, pentru rezultate științifice valoroase obținute în anii 2021–2022 în domeniul științelor vieții, științelor exacte și ingineresti. Comisia a avut drept reper Regulamentul privind acordarea Premiului AȘM, aprobat în redacție nouă prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 298 din 30 iulie 2021. În conformitate cu Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 232 din 6 noiembrie 2023, au fost aprobate următoarele rezultate ale Concursului pentru decernarea premiilor Academiei de Științe a Moldovei pentru rezultate științifice valoroase obținute în anii 2021–2022 în domeniul științelor vieții, științelor exacte și ingineresti, Premiul pentru tineri cercetători, precum și Premiul pentru promovarea științei în mass-media în anul 2022 [21, pp. 15–18; 22]:

În domeniul Matematică și informatică „Vladimir Andrunachievici” – m. c. al AȘM Nicolae Vulpe (Institutul de Matematică și Informatică „Vladimir Andrunachievici”, Universitatea de Stat din Moldova), pentru ciclul de lucrări „Noi aplicații ale teoriei invarianților algebrici în studiul geometric și calității ale unor familii de sisteme de ecuații diferențiale”;

În domeniul Fizică „Vsevolod și Sveatoslav Moscalenco” – dr. Veaceslav Sprincean (USM), pentru ciclul de lucrări „Materiale și metode fizice avansate, sisteme și dispozitive inovative pentru monitorizarea și modelarea calității mediului ambiant”;

În domeniul Chimie „Nicolae Gărbălău” – dr. Eduard Coropceanu (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”) și dr. hab. Ion Bulhac (Institutul de Chimie, USM), pentru ciclul de lucrări „Sinteza și studiul compușilor coordinați ai unor metale de tranziție în baza liganzilor polifuncționali polidentăți cu structură și proprietăți originale”;

În domeniul Inginerie „Boris Lazarenko” – dr. Ecaterina Covaci (Universitatea Tehnică a Moldovei), pentru ciclul de lucrări „Valorificarea potențialului de substanțe biologice active din materii prime vegetale”;

În domeniul Biologie și Ecologie „Alexandru Ciubotaru” – dr. hab. Dumitru Erhan și dr. Ștefan Rusu (Institutul de Zoologie, USM), pentru ciclul de lucrări „Parazitoze asociate la animalele domestice și sălbatice, impactul asupra organismului-gază, profilaxia și tratamentul”;

În domeniul Agricultură „Andrei Ursu” – dr. Victor Țiței (Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”, USM), pentru ciclul de lucrări „Mobilizarea, ameliorarea și valorificarea unor specii de plante noi și netradiționale cu utilitate multiplă pentru economia națională”;

În domeniul Medicină „Natalia Gheorghiu” – dr. hab. Adrian Hotineanu (Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”), pentru ciclul de lucrări „Transplantul hepatic în Republica Moldova”.

Pentru tineri cercetători (în domeniul științelor vieții, științelor exacte și ingineresti) „Valeriu Cănter” – dr. Vasiliu Graur (USM), pentru ciclul de lucrări „Compușii coordinați ai unor metale 3d cu 4-alitio-semicarbazone cu proprietăți biologice: antimicrobiene, antiradicalice și antiproliferative”

Premiul pentru promovarea științei în mass-media în anul 2022 – Elena Guțu (producător emisiuni TVR Moldova); Raia Rogac, ziaristă, scriitoare (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău); Vladimir Colos (fotograf).

Ceremonia de decernare a Premiilor Academiei de Științe a Moldovei s-a desfășurat în ședința solemnă a AȘM din 10 noiembrie, consacrată Zilei Internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare [22].

Structura Aparatului administrativ al Prezidiului include secții și servicii. **Secția finanțe, buget și analiză economică** este responsabilă de planificarea economico-financiară a mijloacelor bănești și asigurarea înregistrării cronologice a operațiunilor econo-

mico-financiare, controlul sistematic asupra mersului executării de casă a bugetelor, asupra integrității resurselor bănești și valorilor materiale. Secția efectuează managementul privind utilizarea resurselor materiale și financiare ale AȘM; elaborează și prezintă Ministerului Finanțelor propuneri pentru prognoza pe termen mediu a resurselor financiare pe domeniu, a planurilor strategice de cheltuieli pe termen mediu; prezintă propuneri la elaborarea proiectului bugetului de stat anual pentru AȘM; verifică utilizarea corectă a mijloacelor în corespundere cu creditele deschise și destinația lor conform devizelor de cheltuieli aprobate ș.a.

În conformitate cu Legea bugetului de stat pentru 2019 nr. 303 din 30.11.2018, art. 58 al Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181 din 25.07.2014, Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 208 din 24.12.2015 privind Clasificația bugetară și a repartizării bugetului Academiei de Științe a Moldovei pe funcții, programe, activități și organizații din cadrul AȘM, Prezidiul AȘM a aprobat bugetul AȘM pentru anul 2023.

Limitele de resurse și cheltuieli pentru Academia de Științe a Moldovei pe sectorul „Știință și inovare” în anul 2023 au constituit, aprobat: precizat – 31 de milioane 860,6 mii lei, executat – 26 de milioane 932,4 mii lei; cheltuielile din resurse generale: precizat – 22 de milioane 312,2 mii lei, executat – 18 milioane 342,8 mii lei; cheltuieli din veniturile colectate din surse interne: precizat – 8 milioane 970,0 mii lei, executat – 8 milioane 011,2 mii lei; venituri și cheltuieli din proiecte finanțate din surse externe: precizat – 578,4 mii lei, executat – 578,4 mii lei. Total executat cheltuieli – 26 de milioane 932,4 mii lei.

Activitatea Secției juridică și resurse umane a fost axată pe elaborarea și participarea la elaborarea proiectelor de acte normative, AȘM asigurând legăturile de cooperare cu ministerele de profil și alte instituții.

Activitatea administrativ-gospodărească a fost orientată spre modul de păstrare, evidență, eficientizare, monitorizare, dotarea cu utilaj, inventar necesar și cu alte bunuri și servicii necesare asigurării bunei activități a AȘM. Au fost perfectate contracte de achiziție a bunurilor și serviciilor, contracte de comodat și locațiune, acorduri adiționale etc. Au fost modernizate sistemele de sonorizare și video-difuzare a sălilor de conferințe; achiziționate sistemele de operare și de securitate cibernetică. Secția logistică a întreprins măsuri privind eficientizarea utilizării energiei electrice prin suplینirea sistemelor de iluminare cu senzori; modernizarea sistemelor de sonorizare și video-difuzare a sălilor de conferință; asigurarea cu echipament necesar a personalului de deservire.

Secția management academic și relații externe asistă conducerea AȘM în activitatea de organizare a audierilor publice, concursurilor și manifestărilor științifice, precum și în activitățile curente.

Academia de Științe întrunește trei Secții de științe conform domeniilor științifice: 1) Secția de științe ale vieții [23]; 2) Secția de științe exacte și ingineresti [24]; 3) Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte [25]. Activitatea Secțiilor de științe este organizată în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare nr. 259-XV din 15 iulie 2004 și ale Statutului Academiei de Științe, aprobat în redacție nouă. Organul reprezentativ suprem al Secției este Adunarea Generală a Secției de științe, constituită din membri titulari, membri corespondenți și 15 cercetători. Conducătorii secțiilor exercită concomitent și funcția de vicepreședinte al Academiei de Științe. Conducerea Secției de științe este asigurată de conducătorul, adjunctul conducătorului și secretarul științific: Secția de științe exacte și ingineresti – vicepreședinte m. c. Svetlana Cojocar, adjunctul conducătorului m. c. al AȘM Veaceslav Ursachi, secretar științific dr. Adelina Dodon; Secția de științe ale vieții – vicepreședinte acad. Boris Găină, adjunctul conducătorului acad. Eva Gudumac, secretar științific dr. Gabriela Romanciuc (domeniul agricultură, biologie, mediu) și dr. Leonid Chișlaru (domeniul medicină); Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte – vicepreședinte m. c. Victor Moraru, adjunctul conducătorului dr. hab., prof. univ. Aurelian Dănilă, secretar științific dr. Natalia Procop. Conform atribuțiilor sale, în anul 2023, membrii Secțiilor de științe ale AȘM au organizat procesul de audiere publică a rezultatelor cercetării, au perfectat raportul asupra stării științei, au participat la organizarea evenimentelor, conferințelor, prelegerilor, au fost antrenați activ în organizarea și desfășurarea evenimentelor aniversare ale AȘM, au valorificat editorial rezultatele cer-

cetării în numeroase publicații, au participat la emisiuni radio/TV de promovare a științei etc.

Secțiile de Științe ale AȘM activează în conformitate cu Planurile anuale de acțiuni, aprobate de Președintele AȘM. Rapoartele de activitate ale Secțiilor de științe ale AȘM pentru anul 2023 au fost prezentate și aprobate de Adunarea Generală a AȘM la Sesiunea a XIV-a din 12 martie 2024.

În cadrul AȘM funcționează **Secția Teritorială Nord (cu sediul la Bălți)** cu două unități în cadrul subdiviziunii structurale. Secția activează conform unui plan aprobat și prezintă anual raportul privind activitatea managerială, organizațională, inovațională etc. Șef al Secției Nord este dr. hab. în filosofie Valeriu Capcelea, specialist principal – Ion Gavdiuc. În cadrul ședinței Prezidiului din 13 februarie 2024 a fost audiat raportul de activitate al Secției Teritoriale Nord (cu sediul la Bălți). Cele mai relevante rezultate includ organizarea Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: probleme, realizări și perspective” din 19-20 mai 2023 (ediția a șaptea), fiind editat și volumul materialelor conferinței [26]. În anul 2023 a fost acordat suport metodologic unor organizații non-guvernamentale; au fost organizate servicii de instruire în domeniul afacerilor de inovare (seminare, mese rotunde, ateliere de lucru, aplicații, ședințe tematice); elaborate propuneri de proiecte de transfer tehnologic și planuri de afaceri ale potențialilor rezidenți ai parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare.

Integrarea Academiei de Științe a Moldovei în spațiul internațional de cercetare. Academia de Științe a Moldovei promovează calitatea și inovarea în cercetarea științifică prin implicarea activă în: sprijinirea implementării politicilor Uniunii Europene, inclusiv a Programului cadru pentru competitivitate și inovare al UE – Orizont Europa; stabilirea de acorduri

În anul 2023, clădirea Academiei de Științe a Moldovei a fost inclusă în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (pe stânga: clădirea AȘM la demararea construcției, începutul anilor 1950; pe dreapta: clădirea AȘM astăzi).

de colaborare și parteneriate cu organisme internaționale, în vederea finanțării de proiecte de cercetare, care să permită creșterea vizibilității și competitivității științei pe plan internațional [27].

În anul 2023, AȘM a participat în Grupul de lucru asupra Capitolului de negocieri nr. 25 „Cercetare și Inovare” (Clusterul nr. 4) în cadrul Acordului de Asocieri „Știință și Tehnologii, societate informațională, politici în domeniul audiovizualului, educație, instruire și tineret, cultură, sport și educație fizică”.

AȘM a continuat în 2023 seria de prelegeri publice în diverse domenii de știință, cu abordarea celor mai stringente subiecte, în cadrul cărora participanții au avut oportunitatea de a obține claritate și răspunsuri la unele întrebări, cât și un suport semnificativ privind analiza situației actuale, identificarea problemelor și soluțiilor în anumite domenii concrete etc.

În ianuarie 2023 a fost semnat Acordul de cooperare științifică cu Academia de Științe din Ungaria [28].

AȘM, în calitate de instituție-gazdă a Serviciilor de Rețea EURAXESS din Republica Moldova (începând cu anul 2011), își continuă activitatea prin menținerea portalului național EURAXESS [29]. Au fost organizate ședințe cu Punctele Locale de Contact privind metodologia acordării serviciilor de consultanță pentru implementarea în practică a prevederilor Cartei Europene a Cercetătorilor.

AȘM este membru al diferitor organizații europene și internaționale: al Federației Europene a Academicilor de Științe și Umanități (ALLEA); al Consiliului Internațional pentru Știință (ISC) [30, pp. 7-8]. Pe pagina web a AȘM au fost publicate un șir de documente cu referire la acțiunile și evenimentele ISC.

Vom menționa întrevederile cu ambasadorii Italiei, Poloniei, Ucrainei, Bulgariei acreditați în Republica Moldova ș.a. [31], precum și vizitele savanților notorii europeni pentru a susține prelegeri, a participa la lucrările Școlii de vară, a iniția dialoguri constructive în domeniul cercetării și inovării [32].

La 4 aprilie 2023, în ședința comună a Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei și a Biroului Prezidiului Academiei Române, organizată cu prilejul aniversării a 157-a de la înființarea Academiei Române, au participat acad. Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române, acad. Marius Andruh, vicepreședinte, acad. Mircea Dumitriu, vicepreședinte, acad. Nicolae-Victor Zamfir, vicepreședinte, acad. Ioan Dumitrache, secretar general; acad. Ion Tighineanu, președintele AȘM, acad. Boris Gaina, vicepreședinte al AȘM, membrii corespondenți Svetlana Cojocaru și Victor Moraru, vicepreședinți ai AȘM, dr. hab. Liliana Condraticova, secretar științific general al AȘM, acad. Mihai Cimpoi, președintele Consiliului Consultativ al Academicienilor [33, pp. 7-8]. A fost aprobat un plan de acțiuni comune pentru anul 2023, un prim eveniment fiind prelegerea „Impactul științei și tehnologiei asupra societății viitorului”, susținută de acad. Ioan Dumitrache, secretar general al Academiei Române [34].

În septembrie 2023, profesorul american Randy Schekman, laureat al Premiului Nobel, a întreprins o vizită la Chișinău, la Academia de Științe a Moldovei, pentru a susține o prelegere publică, a participa la ședința de lucru a Prezidiului AȘM [35]. În ședința solemnă a AȘM prof. Randy Schekman i-au fost înmânate însemnele de membru de onoare al AȘM [36].

În cadrul ședințelor solemne organizate la AȘM au fost înmânate însemnele membrului de onoare pentru Majestatea sa Margareta, Custodele Coroanei Române (13 noiembrie 2023) [37], acad. Gh. Păun (18 mai) [38], acad. I. Jelev (31 iulie) [39], prof. Ashok Vaseash-ta (22 septembrie) [40], prof. Aurel Câmpeanu (13 octombrie) [41].

Vizibilitatea AȘM la nivel național. A fost demarată procedura privind includerea clădirii Academiei de Științe a Moldovei în Registrul monumentelor de importanță națională, ca monument de valoare istorică, arhitecturală și artistică (propunere susținută unanim la Adunarea Generală a AȘM din 22 martie 2023).

Prof. Randy Schekman, laureat al Premiului Nobel, în vizită la Academia de Științe a Moldovei, cu prilejul înmânării însemnelor de membru de onoare al AȘM, 18 septembrie 2023.

Dosarul a fost transmis la Ministerul Culturii, discutat în ședința Consiliului Național al Monumentelor Istorice din 25 august 2023 și votat în lectura finală în ședința Parlamentului din 21 decembrie 2023 [42].

În anul 2023, în cadrul AȘM erau funcționale șase platforme științifice: *Securitatea ecologică în contextul modificărilor accelerate de mediu* (coordonator m. c. Elena Zubcov) [43]; *Securitatea Alimentară și Siguranța Alimentelor* (coordonator dr. hab., prof. univ. Rodica Sturza) [44]; *Securitatea economică, migrația și transformările demografice* (coordonatori acad. Grigore Belostecinic și m. c. Alexandru Stratan) [45]; *Accidente Vasculare Cerebrale* (coordonator acad. Stanislav Groppa) [46]; *Coronavirusul de tip nou SARS-CoV-2 și interferența cu alte maladii* (coordonator acad. Eva Gudumac) [47]; *Științele fundamentale pentru dezvoltarea durabilă a societății* (coordonator prof. Vladimir Fomin, membru de onoare al AȘM) [48]. La 14 decembrie 2023, la Academia de Științe a Moldovei a fost lansată cea de-a șaptea platformă științifică de comunicare *Educația în societate*, coordonată de m. c. al AȘM Ion Gagim [49].

În vederea promovării științei și a imaginii AȘM pe plan național și internațional, realizării obiectivelor ce țin de perfectarea Raportului anual asupra stării științei în Republica Moldova, precum și a mai multor atribuții statutare ale AȘM, prin Hotărârile Prezidiului AȘM nr. 62 din 30 ianuarie, nr. 86 din 21 martie și nr. 145 din 6 iulie 2023, au fost instituite următoarele Comisii de experți ale AȘM: *Schimbări climatice* (coordonator m. c. Laurenția Ungureanu), *Agricultură* (coordonator m. c. Boris Boincean), *Securitate socioeconomică* (coordonator acad. Grigore Belostecinic și m. c. Alexandru Stratan); *Istoria științei* (coordonator m. c. Demir Dragnev), *Patrimoniul cultural în context european* (coordonator m. c. Mariana Șlapac), *Medicină* (coordonator acad. Eva Gudumac), *Nanotehnologii, materiale funcționale și dispozitive electronice* (coordonator acad. Ion Tighineanu) [50].

Toate evenimentele organizate de către AȘM – lecțiile publice, prelegerile, conferințele etc., au fost transmise în regim online de către Institutul pentru Dezvoltarea Societății Informaționale și Privesc.eu și sunt în acces deschis.

Deopotrivă cu lecțiile publice ale laureaților Premiului Nobel, susținute la AȘM în format online, la Academia de Științe au fost organizate o serie de lecții și prelegeri publice, lecturi academice pe domenii de interes prioritar, susținute de m. c. al AȘM Victor Juc [51], m. c. al AȘM Ion Hadârcă [52], dr. hab. Anatol Petrencu [53], m. c. Gheorghe Cojocaru [54], m. c. Ion Gagim [55], acad. Anatolii Sidorenko [56], precum și o serie de conferințe din domeniul medicinei [57], istoriei, literaturii [58], agriculturii [59], științelor exacte și ingineresti [60], lansări de carte.

Au fost consemnate printr-un șir de evenimente Ziua Națională a Culturii [61], Ziua Internațională a Femeilor în Cercetare [62], 105 ani de la Unirea Basarabiei cu România [63], Ziua Academiei de Științe a Moldovei [64], prima ediție a Școlii de vară „Calea către descoperiri științifice” [65], Ziua Limbii Române [66, pp. 7-8], Congresul Mondial al Eminescologilor [67], Noaptea Cercetătorilor Europeni [68], Zilele Europene ale Patrimoniului Cultural [69], Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare [70] ș.a. La 28 iunie 2023, AȘM a organizat Conferința științifică „Știința și arta pentru Pace” [71].

Contribuția membrilor Academiei de Științe la pregătirea cadrelor științifice este evidentă în activitatea de doctorat și postdoctorat, coordonarea tezelor, susținerea prelegerilor, expertizarea și evaluarea tezelor, activitatea în seminare științifice de profil, comisii de îndrumare. Mai mulți membri ai AȘM se regăsesc în Registrul experților ANACEC în domeniile cercetării și inovării și în Registrul experților ANCD. Deopotrivă cu cursurile de lecții elaborate și susținute la licență, masterat, doctorat, susținerea tezelor de doctor și de doctor habilitat conduce spre crearea școlilor

Majestății Sale Margareta, Custodele Coroanei Române, i se înmânează însemnele de membru de onoare al AȘM, 13 noiembrie 2023.

științifice și dezvoltarea unor domenii prioritare de cercetare și inovare.

Aprecierea rezultatelor activității membrilor AȘM. Rezultatele științifice obținute de membrii AȘM de la cele trei Secții de științe au fost prezentate la expoziții naționale și internaționale, fiind apreciate cu medalii de aur, argint și bronz, premii, trofee și diplome. În 2023, AȘM a participat la Expoziția Internațională Specializată INFOINVENT, ajunsă la cea de-a XVIII-a ediție, iar acad. Aurelian Gulea a fost distins cu Premiul Guvernului Republicii Moldova „Inventator remarcabil” [72]. Totodată, pe parcursul anului au fost organizate diverse expoziții ale realizărilor de știință, inovare, cultură [73].

Manifestările au fost pe larg mediatizate pe site-ul oficial al AȘM, în cadrul emisiunii „Spațiul Public” de la Radio Moldova, în programul informativ „Mesager” de la postul public de televiziune „Moldova 1”, în emisiunea „Obiectiv Comun” de la TVR Moldova, în presa tipărită (publicațiile *Literatura și Arta*, ziarele *Făclia*, *Săptămâna*, *Curtea de la Argeș/România*), social media.

În 2023 au fost editate patru numere ale Revistei AȘM Akademos, revistă generalistă de interes național, unica publicație științifică din Republica Moldova acreditată la toate cele 23 de profiluri științifice aprobate de ANACEC. Revista este distribuită gratuit în mediul academic și universitar [74].

Fondul de carte al Sălii de lectură a Academiei de Științe a Moldovei (deschisă la 30 august 2019) a fost completat în anul 2023 prin donații ale cercetătorilor științifici din România, Ucraina ș.a.

La 21 decembrie 2023, Academia de Științe a Moldovei a organizat o ședință solemnă, în cadrul căreia au fost făcute totalurile anului științific [75].

Concluzii. Sintetizând activitatea Academiei de Științe a Moldovei pentru anul 2023, a membrilor titulari, membrilor corespondenți, precum și a celor desemnați, considerăm realizați indicatorii de bază ai

activității manageriale, financiare și științifico-inovaționale a Prezidiului AȘM, Secțiilor de științe ale AȘM și Secțiilor Aparatului administrativ al Prezidiului AȘM.

Planul de activitate pentru anul 2024, elaborat de conducerea Secțiilor de științe ale AȘM și a Secțiilor Aparatului administrativ, integrează rezumativ următoarele aspecte:

- În calitate de consultant strategic al Guvernului, AȘM va acorda la solicitare suportul necesar Guvernului, ministerelor, societății civile, mediului didactic din Republica Moldova în domeniile de competență profesională ale membrilor AȘM;

- Organizarea procedurii de audiere publică a proiectelor științifice, finanțate din bugetul de stat, și pregătirea Formularului de raportare pentru audierile finale privind implementarea rezultatelor științifice ale Programelor de Stat pentru anii 2020–2023; implicarea mai activă a membrilor titulari, noilor membri corespondenți, precum și a cercetătorilor științifici aleși în diferite aspecte ale activității Secțiilor de științe ale AȘM;

- Elaborarea Raportului asupra stării științei în Republica Moldova pentru anul 2023;

- Lansarea și funcționarea Secției de suport și coordonare a proiectelor interdisciplinare și internaționale, formată în cadrul Aparatului administrativ al Prezidiului AȘM;

- Organizarea alegerilor conducerii Secțiilor de științe ale AȘM și ale secretarului științific general;

- Organizarea concursului Premiilor AȘM, ediția anului 2024, pentru realizări științifice valoroase obținute în anii 2022–2023 în domeniul științelor sociale, economice, umanistice și arte, Premiul pentru tineri cercetători, Premiul pentru promovarea științei în mass-media în 2023;

- Organizarea prelegerilor publice, a manifestărilor științifice de interes general, a Școlii de vară pentru elevi (ediția a doua) și a altor evenimente în confor-

Ziua Internațională a Femeilor în Cercetare,
8 februarie 2023.

„Noaptea Cercetătorilor Europeni”, ediția a X-a,
29 septembrie 2023.

mitate cu planul de activitate; promovarea rezultatelor științifice în societate prin diferite acțiuni și evenimente; implicarea și susținerea tinerilor care aleg să facă o carieră în cercetare; aprecierea activității seniorilor, cadrelor didactice și a cercetătorilor profesioniști;

- Organizarea festivităților tradiționale ale AȘM (Ziua AȘM, Ziua Limbii Române, Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare);

- Actualizarea planului de acțiuni comune cu Academia Română pentru realizarea unor activități, manifestări, conferințe, aprobat la 4 aprilie 2023, inclusiv desfășurarea concursului comun pentru decernarea Premiilor Academiei Române și Academiei de Științe a Moldovei;

- Semnarea/actualizarea noilor acorduri/parteneriate între AȘM și alte academii de științe, asociații, revizuirea/actualizarea acordurilor de colaborare între AȘM și alte academii de științe, colaborarea cu membrii diasporei științifice. Totodată, în scopul internaționalizării activităților de cercetare, ca prioritate majoră a întregii societăți, Academia de Științe va promova relațiile de colaborare științifică internațională, folosind noile oportunități oferite de Programul Orizont Europa pentru anii 2021–2027;

- Alte atribuții ce reies din Cod, Statut etc.

În anul 2024, Adunarea Generală a AȘM, Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM, Prezidiul AȘM, Secțiile de științe și Secțiile Aparatului Administrativ al Prezidiului AȘM vor exercita atribuțiile statutare în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare, ale Statutului AȘM, alte acte normative interne de activitate ale AȘM.

BIBLIOGRAFIE

1. Rezultatele concursului privind alegerea cercetătorilor științifici în calitate de membri ai Secțiilor de științe ale Academiei de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/rezultatele-concursului-privind-alegerea-cercetatorilor-stiintifici-calitate-de-membri-ai-sectiilor> (consultat: 19.02.2024).
2. Rotaru, Tatiana. Adunarea Generală a AȘM: dialog constructiv și noi speranțe, [online] <https://asm.md/adunarea-general-a-asm-dialog-constructiv-si-noi-sperante> (consultat: 19.02.2024).
3. Cu privire la concursul pentru alegerea Președintelui Academiei de Științe a Moldovei, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-09/Hot%20196%20din%2022%20septembrie%202023_alegere%20Presedinte.pdf (consultat: 19.02.2024).
4. Condraticova, Liliana. Academicianul Ion Tighineanu, ales pentru al doilea mandat președinte al Academiei de Științe a Moldovei. În: *Akademios*, nr. 4, 2023, 9-10.
5. Rotaru, Tatiana. Matematiciana Svetlana Cojocaru a fost aleasă vicepreședinte al AȘM pentru al doilea mandat, [online] <https://asm.md/matematiciana-svetlana-cojocaru-fost-aleasa-vicepresedinte-al-asm-pentru-al-doilea-mandat> (consultat: 19.02.2024).
6. Proiecte de Inovare și Transfer tehnologic – 2023, [online] <https://asm.md/proiecte-de-inovare-si-transfer-tehnologic-2023> (consultat: 17.04.2024).
7. Proiecte bilaterale și multilaterale 2023, [online] <https://asm.md/proiecte-bilaterale-si-multilaterale-2023> (consultat: 17.04.2024).
8. Cu privire la aprobarea componenței nominale a Comisiei privind audierile publice ale rapoartelor finale privind implementarea proiectelor de inovare și transfer tehnologic finalizate în anul 2022, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-05/Hot%2078%20din%2027%20feb%202023_audieri%20transfer%20tehnologic.pdf (consultat: 17.04.2024); Cu privire la aprobarea componenței nominale a Comisiei privind audierile publice ale rapoartelor finale privind implementarea proiectelor de inovare și transfer tehnologic finalizate în anul 2023, [online] https://asm.md/sites/default/files/2024-02/Hot%2014%20din%2029%20ianu%202024_comisia%20transfer%20tehnologic.pdf (consultat: 17.04.2024).
9. Raport asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2022, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-10/ASM_Raport%20starea%20stiintei_RM_2022_final_aprobat%206%20septembrie%202023.pdf (consultat: 17.04.2024); Raportul asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2022 (sinteză). În: *Akademios*, nr. 3, 2023, 16-30.
10. Condraticova, Liliana. Raportul privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2022 (sinteză). În: *Akademios*, nr. 3, 2023, 31-43.
11. Raport asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2023, [online] https://asm.md/sites/default/files/2024-06/Starea%20stiintei%20RM%202023_audiat%26aprobat%20AG%2015%20mai%202024.pdf (consultat: 17.06.2024).
12. Cu privire la aprobarea rapoartelor despre activitatea Secțiilor de științe ale AȘM în anul 2022, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-05/AG_Hotararea_raport_sectiilor%20stiinte_22%20martie%202023%20redactat_Final.pdf (consultat: 17.04.2024).
13. Cu privire la înaintarea dosarului de includere a sediului Academiei de Științe a Moldovei în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-05/AG_Hotararea_22%20martie%202023%20cladire_monumente%20istoric.pdf (consultat: 17.04.2024).
14. Cu privire la audierea și aprobarea Raportului asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2022, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-09/AG_Hotararea_Raport_starea_stiintei%202022_06%2009%202023%20redactat.pdf (consultat: 17.04.2024).
15. Cu privire la audierea Raportului privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2022, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-11/AG_Hotararea_raport_ASM_2022_proiect_6%20septembrie%202023.pdf (consultat: 17.04.2024).

16. Cu privire la alegerea dlui academician Ion Tighineanu în funcția de președinte al Academiei de Științe a Moldovei, [online] https://asm.md/sites/default/files/2024-01/Hotarare%20AG%20alegeri%2017%20noiembrie%202023_acad.%20Toderas%20%281%29.pdf (consultat: 19.02.2024).

17. Cu privire la alegerea membrilor corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-05/Hotararea%20AG%20final%2010.03_proiect_membri%20corespondenti%20redactat_final.pdf (consultat: 17.04.2024).

18. Cu privire la alegerea membrilor de onoare ai Academiei de Științe a Moldovei, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-05/Hotararea%20AG_10%2003%202023_pr_membri%20onoare%20redactat.pdf (consultat: 17.04.2024).

19. Cu privire la aprobarea rapoartelor despre activitatea Secțiilor de științe ale AȘM în anul 2023, [online] <https://asm.md/do-ua-prelegeri-publice-audiate-la-academia-de-stiinte-au-vi-zat-prezentul-si-viitorul-planetei> (consultat: 20.06.2024).

20. Cu privire la aprobarea Raportului de activitate al AȘM în anul 2023, [online] <https://asm.md/do-ua-prelegeri-publice-audiate-la-academia-de-stiinte-au-vi-zat-prezentul-si-viitorul-planetei> (consultat: 20.06.2024).

21. Ursachi, V., Micu Svetlana. Laureții Premiilor AȘM, ediția anului 2023. În: *Akadememos*, nr. 4, 2023, 15-18.

22. Condraticova, Liliana. De Ziua Științei, AȘM apreciază înalt rezultatele valoroase și abnegația celor care s-au consacrat cercetării, [online] <https://asm.md/de-ziua-stiintei-asm-apreciaza-inalt-rezultatele-valoroase-si-abnegatia-celor-care-s-au-consacrat> (consultat 17.04.2024).

23. Secția de științe ale vieții, [online] https://asm.md/index.php/sectii_de_stiinte/1 (consultat 13.01.2024).

24. Secția de științe exacte și ingineresti, [online] https://asm.md/index.php/sectii_de_stiinte/2 (consultat 13.01.2024),

25. Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte, [online] https://asm.md/index.php/sectii_de_stiinte/3 (consultat 13.01.2024).

26. Micu, Svetlana. Probleme de actualitate, realizări și perspective de dezvoltare a științei, abordate de Secția Teritorială Nord a AȘM în cadrul unui for științific, [online] <https://asm.md/probleme-de-actualitate-realizari-si-perspective-de-dezvoltare-stiintei-abordate-de-sectia> (consultat: 13.01.2024).

27. Colaborare internațională, [online] <https://asm.md/index.php/colaborare-internationala> (consultat: 15.04.2024).

28. Rotaru, Tatiana. Fortificarea colaborării științifice între Republica Moldova și Ungaria, [online] <https://asm.md/fortificarea-colaborarii-stiintifice-intre-republica-moldova-si-ungaria> (consultat: 15.04.2024).

29. Programul EURAXESS, [online] <https://asm.md/colaborare-internationala/programul-euraxess> (consultat: 15.04.2024).

30. Tighineanu, I. Consiliul Științific Internațional – o voce globală a științei. În: *Akadememos*, nr. 1, 2023, 7-8.

31. Condraticova, Liliana. Vizita Ambasadorului Italiei E.S. Lorenzo Tomassoni la Academia de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/vizita-ambasadorului-italiei>

ei-es-lorenzo-tomassoni-la-academia-de-stiinte-moldovei (consultat: 15.04.2024); Rotaru, Tatiana. Prima vizită a Ambasadorului Poloniei la Academia de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/prima-vizita-ambasadorului-poloniei-la-academia-de-stiinte-moldovei> (consultat: 15.04.2024).

32. Condraticova, Liliana. Noi perspective de colaborare cu cercetătorii din Bulgaria discutate la Academia de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/noi-perspective-de-colaborare-cu-cercetatorii-din-bulgaria-discutate-la-academia-de-stiinte> (consultat: 15.04.2024); Condraticova, Liliana. Pacea, susținerea parcursului european și balanța gender în cercetare sunt mesajul femeilor din știință, întrunite la AȘM. În: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Ed. 7, 9-10 februarie 2023, Chișinău. Iași-Chișinău-Lviv, 2023, Ediția 7, 1-49; Ursachi, V., Rotaru, Tatiana. Două prelegeri publice audiate la Academia de Științe au vizat prezentul și viitorul planetei noastre, [online] <https://asm.md/do-ua-prelegeri-publice-audiate-la-academia-de-stiinte-au-vi-zat-prezentul-si-viitorul-planetei> (consultat: 15.04.2024); Condraticova, Liliana. Academia de Științe a Moldovei: Întrunire cu reprezentanți ai organizațiilor de gestiune a cercetării din Germania, [online] <https://asm.md/academia-de-stiinte-moldovei-intrunire-cu-representanti-ai-organizatiilor-de-gestiune-cercetarii> (consultat: 15.04.2024).

33. Tighineanu, I. Academia Română și Academia de Științe a Moldovei: noi perspective de colaborare. În: *Akadememos*, nr. 2, 2023, 7-8.

34. „Impactul științei și tehnologiei asupra societății viitorului” – prelegere publică susținută de acad. Ioan Dumitrache, secretar general al Academiei Române, [online] <https://asm.md/impactul-stiintei-si-tehnologiei-asupra-societatii-viitorului-prelegere-publica-sustinuta-de-acad-0> (consultat: 15.04.2024).

35. Condraticova, Liliana. Ședința de lucru a Prezidiului AȘM cu participarea prof. Randy Schekman, laureat al Premiului Nobel, membru de onoare al AȘM, [online] <https://asm.md/sedinta-de-lucru-prezidiului-asm-cu-participarea-prof-randy-schekman-laureat-al-premiului-nobel> (consultat: 15.04.2024).

36. Un laureat al Premiului Nobel cu rădăcini în Republica Moldova a devenit membru de onoare al Academiei de Științe, [online] <https://tvrmdova.md/article/c7fa7deab4000a3b/un-laureat-al-premiului-nobel-cu-radacini-in-republica-moldova-a-devenit-membru-de-onoare-al-academiei-de-stiinte.html> (consultat: 15.04.2024); Braniște Tudor, Rotaru Tatiana. S-a întâmplat incredibilul: Randy Schekman, laureat al Premiului Nobel, se află printre noi, [online] <https://www.asm.md/s-intamplat-incredibilul-randy-schekman-laureat-al-premiului-nobel-se-afla-printre-noi> (consultat: 15.04.2024).

37. Condraticova, Liliana. Academia de Științe a Moldovei a conferit însemnele membrului de onoare al AȘM Majestății Sale Margareta, Custodele Coroanei Române, [online] <https://asm.md/academia-de-stiinte-moldovei-conferit-insemnele-membrului-de-onoare-al-asm-majestatii-sale> (consultat: 15.04.2024).

38. Rogac, Raia. Omagiu acad. Gh. Păun, nou membru de onoare al AȘM, [online] <https://uzpr.ro/26/05/2023/omagiu-acad-gh-paun-nou-membru-de-onoare-al-asm/> (consultat: 15.04.2024).
39. Rotaru, Tatiana. Oastea savanților s-a completat cu un nou membru de onoare al AȘM, [online] <https://asm.md/oastea-savantilor-s-completat-cu-un-nou-membru-de-onoare-al-asm> (consultat: 15.04.2024).
40. Rotaru, Tatiana. Savantului american Ashok Vaseashta i-au fost înmănat însemnele de membru de onoare al AȘM, [online] <https://asm.md/savantului-american-ashok-vaseashta-i-au-fost-inmanate-insemnele-de-membru-de-onoare-al-asm> (consultat: 15.04.2024).
41. Savantului român Aurel I. Câmpeanu i-au fost înmănat însemnele de membru de onoare al AȘM, [online] <https://asm.md/savantului-roman-aurel-i-campeanu-i-au-fost-inmanate-insemnele-de-membru-de-onoare-al-asm> (consultat: 15.04.2024).
42. Condraticova, Liliana, Ostapov, Alina. Sediul central al Academiei de Științe a Moldovei – clădire de patrimoniu de valoare națională. În: Akademos, nr. 2, 2023, 146-154; Hotărârea Parlamentului RM nr. 409 din 21 decembrie 2023 privind modificarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 28 decembrie 2023, nr. 498-501, [online] <https://monitorul.gov.md/ro/monitor/2827> (consultat: 10.01.2024).
43. Platforma de comunicare „Securitatea ecologică în contextul modificărilor accelerate de mediu”, [online] <https://asm.md/platforma-de-comunicare-securitatea-ecologica-contextul-modificarilor-accelerate-de-mediu> (consultat: 15.04.2024).
44. Securitatea alimentară și siguranța alimentelor, [online] <https://asm.md/securitatea-alimentara-si-siguran-ta-alimentelor> (consultat: 15.04.2024).
45. Securitatea economică, migrația și transformările demografice, [online] <https://asm.md/securitatea-economica-migratia-si-transformarile-demografice> (consultat: 15.04.2024).
46. Accidente Vasculare Cerebrale, [online] <https://asm.md/accidente-vasculare-cerebrale> (consultat: 15.04.2024).
47. Coronavirusul de tip nou SARS-CoV-2 și interferența cu alte maladii, [online] <https://asm.md/coronavirusul-de-tip-nou-sars-cov-2-si-interferenta-cu-alte-maladii> (consultat: 15.04.2024).
48. Științele fundamentale pentru dezvoltarea durabilă a societății, [online] <https://asm.md/stiintele-fundamentale-pentru-dezvoltarea-durabila-societatii> (consultat: 15.04.2024).
49. Condraticova, Liliana. Platforma științifică „Educația în societate” a fost lansată la Academia de Științe a Moldovei, [online] <https://www.moldova-independenta.md/platforma-stiintifica-educatia-societate-fost-lansata-la-academia-de-stiinte-moldovei> (consultat: 15.04.2024).
50. Comisii de specialitate, [online] <https://asm.md/comisii-de-specialitate> (consultat: 15.04.2024).
51. Rotaru, Tatiana. Profesorul Victor Juc: Pacea și securitatea în contextul geopolitic și geostrategic actual, [online] <https://asm.md/profesorul-victor-juc-pacea-si-securitatea-contextul-geopolitic-si-geostrategic-actual> (consultat: 15.04.2024).
52. Rotaru, Tatiana. Idealul hărăzit de înaintași – Nesfînsul Imperativ al Unirii, [online] <https://asm.md/idealul-harazit-de-inaintasi-nesfinsul-imperativ-al-unirii> (consultat: 15.04.2024).
53. Rotaru, Tatiana. Războiul declanșat de Federația Rusă împotriva Ucrainei a destabilizat situația în zona noastră, dar și în lume, [online] <https://asm.md/razboiul-declansat-de-federatia-rusa-impotriva-ucrainei-destabilizat-situatia-zona-noastra-dar-si> (consultat: 15.04.2024).
54. Rotaru, Tatiana. De Ziua Unirii Basarabiei cu România. O conexiune imaginară cu trecutul, azi, impresionează și emoționează, [online] <https://asm.md/de-ziua-unirii-basarabiei-cu-romania-o-conexiune-imaginara-cu-trecutul-azi-impresioneaza-si> (consultat: 15.04.2024).
55. Rotaru, Tatiana. Unde încolțește sămânța vieții unei societăți umane? Prelegere publică, [online] <https://asm.md/unde-incolteste-samanta-vietii-unei-societati-umane-prelegere-publica> (consultat: 15.04.2024).
56. Rotaru, Tatiana. Academicianul Anatolie Sidorenko la 70 de ani: Viitorul calculatoarelor cu consum redus de energie – în viziunea unui savant, [online] <https://asm.md/academicianul-anatolie-sidorenko-la-70-de-ani-viitorul-calculatoarelor-cu-consum-redus-de-energie> (consultat: 15.04.2024).
57. Rotaru, Tatiana. Infecțiile respiratorii: Lecțiile învățate și cele care urmează, [online] <https://asm.md/infectiile-respiratorii-lectiile-invata-te-si-cele-care-urmeaza>; Rotaru, Tatiana. Sănătatea copiilor și responsabilitatea societății, [online] <https://asm.md/sanatatea-copiilor-si-responsabilitatea-societatii>; Rotaru, Tatiana. „Zilele academicianului Natalia Gheorghiu”: Despre ce ne vorbesc ochii copilului născut cu malformații congenitale?, [online] <https://asm.md/zilele-academicianului-natalia-gheorghiu-despre-ce-ne-vorbesc-ochii-copilului-nascut-cu-malformatii> (consultat: 15.04.2024).
58. Rotaru, Tatiana. Noi oportunități de studiere a istoriei Bisericii – discuții la Academia de Științe. <https://asm.md/noi-oportunitati-de-studiere-istoriei-bisericii-discutii-la-academia-de-stiinte>; Rotaru, Tatiana. Ion Druță la 95 de ani: Prin vocea maestrului noi am ieșit în lumea mare, [online] <https://asm.md/ion-druta-la-95-de-ani-prin-vocea-maestrului-noi-am-iesit-lumea-mare> (consultat: 15.04.2024).
59. Rotaru, Tatiana. Misiunea „Solurilor Sustenabile” a UE, civilizația umană și viitorul Planetei noastre, [online] <https://asm.md/misiunea-solurilor-sustenabile-ue-civilizatia-umana-si-viitorul-planetei-noastre> (consultat: 15.04.2024).
60. Rotaru, Tatiana. Academicianul Andrei Andrieș – cel de al treilea președinte al AȘM în perioada zbuciumată de tranziție, ar fi împlinit 90 de ani (24.10.1933-07.04.2012), [online] <https://asm.md/academicianul-andrei-andries-cel-de-al-treilea-presedinte-al-asm-perioada-zbuciumata-de-tranzitie> (consultat: 15.04.2024).
61. Condraticova, Liliana. Marcăm Ziua Națională a Culturii prin promovarea valorilor spirituale și a performanței în cercetare, [online] <https://asm.md/marcam-ziua-nationala-a-culturii-prin-promovarea-valorilor-spirituale-si-a-performantei-in-cercetare> (consultat: 15.04.2024).

ua-nationala-culturii-prin-promovarea-valorlor-spirituale-si-performantei-cercetare (consultat: 15.04.2024).

62. Condraticova, Liliana. Pacea, susținerea parcursului european și balanța gender în cercetare sunt mesajul femeilor din știință, întrunite la AȘM, [online] <https://asm.md/pacea-sustinerea-parcursului-european-si-balanta-gender-cercetare-sunt-mesajul-femeilor-din-stiinta> (consultat: 15.04.2024); Patrimoniul de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine. Program și rezumatele Conferinței științifice internaționale dedicate Zilei internaționale a femeilor cu activități în domeniul științei, Iași-Chișinău-Lviv, 9-10 februarie 2023, 304 p., [online] https://www.moldova-independenta.md/sites/default/files/2023-03/Program%26tezele%20comunicarilor_conferinta%20femeile%20in%20cercetare_2023_site.pdf (consultat: 14.03.2024).

63. Condraticova, Liliana. „Astăzi am făcut istorie”. Lecție de onoare și demnitate la Chișinău pentru a consemna 105 ani de la Unirea Basarabiei cu România, [online] <https://asm.md/as-tazi-am-facut-istorie-lectie-de-onoare-si-demnitate-la-chisinau-pentru-consemna-105-ani-de-la> (consultat: 15.04.2024); Liliana Condraticova în dialog cu Anatol Petrencu: „Lecția de istorie și demnitate a anului 1918” sau despre învățămintele formulate la 105 ani de la unirea Basarabiei cu România. În: *Dialogica*, 2023, anul V, supliment nr. 1, 160-164.

64. Condraticova, Liliana. Aprecierea membrilor corespondenți și a cercetătorilor științifici, la ședința festivă a AȘM, [online] <https://asm.md/aprecierea-membrilor-corespondenti-alesi-si-cercetatorilor-stiintifici-la-sedinta-festiva-asm> (consultat: 15.04.2024); Micu, Svetlana, Rotaru, Tatiana. Ziua Academiei de Științe a Moldovei și prietenii noștri. În: *Săptămâna. Anul II - nr. 23 (23)*, 16 iunie 2023; Rogac Raia. Ecou de la „Curtea de la Argeș”: Academia de Științe a Moldovei la dublă sărbătoare. În: *Curtea de la Argeș*, nr. 9 (154), septembrie 2023.

65. Braniște, T. Școala de vară „Calea către descoperiri științifice”. În: *Akademios*, nr. 2, 2023, 9-11; Condraticova, Liliana. Experiențe și impresii memorabile la Școala de vară organizată de Academia de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/experiente-si-impresii-memorabile-la-scoala-de-vara-organizata-de-academia-de-stiinte-moldovei>; Cele mai apreciate prelegeri de la Școala de vară „Calea către descoperiri științifice” (12-15 iunie 2023), [online] <https://asm.md/cele-mai-apreciate-prelegeri-de-la-scoala-de-vara-calea-catre-descoperiri-stiintifice-12-15-iunie> (consultat: 15.04.2024).

66. Condraticova, Liliana. Adunarea festivă comună a Academiei Române și Academiei de Științe a Moldovei prilejuită de Ziua Limbii Române. În: *Akademios*, nr. 3, 2023, 7-8.

67. Rotaru, Tatiana. Academia Română și Academia de Științe a Moldovei au cinstit Ziua Limbii Române, <https://asm.md/academia-romana-si-academia-de-stiinte-moldovei-au-cinstit-ziua-limbii-romane> (consultat: 15.04.2024).

68. Condraticova, Liliana. Noaptea Cercetătorilor Europeni – 2023 marcată la Chișinău și Bălți, alături de peste 400 de orașe europene. În: *Akademios*, nr. 3, 2023, 12-13; Condraticova, Liliana. Noaptea Cercetătorilor Europeni, ediția anului 2023: „Nu are importanță când și unde se cercetează...”

Contează rezultatul”, [online] <https://asm.md/noaptea-cercetatorilor-europeni-editia-anului-2023-nu-are-importanta-cand-si-unde-se-cerceteaza> (consultat: 15.04.2024).

69. Micu, Svetlana. Zilele Europene ale Patrimoniului Cultural consemnate la Academia de Științe a Moldovei. În: *Akademios*, nr. 3, 2023, 14-15; Micu, Svetlana. Zilele Europene ale Patrimoniului Cultural consemnate la Academia de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/zilele-europene-ale-patrimoniului-cultural-consemnate-la-academia-de-stiinte-moldovei> (consultat: 15.04.2024); Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății de mâine. Chișinău-Iași-Lviv, 26-27 septembrie 2023, Supliment al revistei științifice „Authentication and Conservation of Cultural Heritage. Research and Technique” (Iași, România), volumul V, 2023, 618 p. [online], https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Patrimoniul_ieri_vol.%2BV_final_2023_0.pdf (consultat: 23.02.2024).

70. Condraticova, Liliana. De Ziua Științei, AȘM apreciază înalt rezultatele valoroase și abnegația celor care s-au consacrat cercetării, [online] <https://asm.md/de-ziua-stiintei-asm-apreciaza-inalt-rezultatele-valorose-si-abnegatia-celor-care-s-au-consacrat> (consultat: 15.04.2024).

71. Rotaru, Tatiana. Pacea ca valoare și virtute – discuții academice la o Conferință internațională, [online] <https://asm.md/pacea-ca-valoarea-si-virtute-discutii-academice-la-o-conferinta-internationala> (consultat: 15.04.2024).

72. Micu, Svetlana. Expoziția Internațională Specializată „INFOINVENT” 2023: distincții prestigioase pentru laureații din mediul academic, [online] <https://asm.md/expozitia-internationala-specializata-infoinvent-2023-distinctii-prestigioase-pentru-laureatii-din> (consultat: 15.04.2024).

73. Micu, Svetlana. Festivalul „Știința pentru pace și dezvoltare: creativitate, experiență, perspective”, Ediția a II-a. În: *Akademios*, nr. 4, 2023, 11-14; Condraticova, Liliana. Rezultatele cercetărilor membrilor AȘM sunt aduse în beneficiul societății pe calea integrării europene, [online] <https://asm.md/rezultatele-cercetarilor-membrilor-asm-sunt-aduse-beneficiul-societatii-pe-calea-integrarii>; Condraticova, Liliana. Festivalul cercetării și inovării la AȘM – o platformă contemporană de expunere a realizărilor științifice, de apreciere și colaborare de perspectivă, [online] <https://asm.md/festivalul-cercetarii-si-inovarii-la-asm-o-platforma-contemporana-de-expunere-realizarilor>; Condraticova, Liliana. O nouă expoziție internațională despre excelența în cercetare și inovare organizată de parteneriatul ASEM, USMF „N. Testemițeanu” și AȘM, [online] <https://asm.md/o-noua-expozitie-internationala-despre-excelenta-cercetare-si-inovare-organizata-de-parteneriatul> (consultat: 15.04.2024).

74. Revista „AKADEMOS”, [online] <http://akademios.asm.md/>, <http://akademios.asm.md/taxview/155>, <http://akademios.asm.md/taxonomy/term/152>; <http://akademios.asm.md/taxonomy/term/151>; <http://akademios.asm.md/taxview/150> (consultat: 15.04.2024).

75. Rotaru, Tatiana. E vremea colindelor cu clinchete de clopoței: totalizarea anului științific 2023, [online] <https://asm.md/e-vremea-colindelor-cu-clinchete-de-clopetei-totalizarea-anului-stiintific-2023> (consultat: 15.04.2024).